

DEN KORTE HISTORIE

6.2026

Nordjyske
Museer
Vi giver historien liv

Magasinet Den Korte Historie, nr. 6, 2026

Magasinet Den Korte Historie er et historiefagligt tidskrift, der har til formål at udgive formidlingsartikler med relation til Nordjyske Museers geografiske ansvarsområde i de fire kommuner; Aalborg, Rebild, Mariagerfjord og Jammerbugt.

© Nordjyske Museer 2026

Tilladelse til brug af fotos skal hentes ved Nordjyske Museer og tilladelse til kopiering af indhold fra Den Korte Historie må kun finde sted med henvisning til Nordjyske Museer.

Udgivet af:

Nordjyske Museer
Algade 48, 9000 Aalborg

Design og layout:

Cristian Adrian Goga, Nordjyske Museer

Forside:

J. Brems, Aalborg Stadsarkiv

ISSN: 2794-6983

Redaktionsgruppe:

Redaktionsgruppen for magasinet Den Korte Historie udgøres af arkæologer og historikere fra Nordjyske Museer.

Jens-Erik Møller, redaktør
Bodil Frandsen
Karen Povlsen
Thor Bæch Pedersen

NM Nordjyske
Museer
Vi giver historien liv

Indhold

13. august 1940: Da himlen over Aalborg brændte Thor Bæch Pedersen & John Jensen	4
Kæmpehøje og kultiske landskaber i Nordjylland	13
På sporet af arbejdernes Vestby	18
H.P. Springborgs Trævarefabrik – et af tyskernes ofre under besættelsen	24
Muslinger: En tidløs delikatess fra stenalderens kyst ved Hadsund	31
Jomfru Ane Gade: Da Flammen blev tændt	36

Thor Bæch Pedersen, museumsinspektør
John Jensen, kommunikationsmedarbejder

13. august 1940: Da himlen over Aalborg brændte

Aalborg i sigtekornet

Om formiddagen 13. august 1940 lettede 12 britiske Blenheim-bombefly fra Royal Air Force' 82. eskadrille fra flybasen Watton i det østlige England. Målet var Aalborg, nærmere bestemt den tyske flyveplads Aalborg West, der under 2. verdenskrig var et centralt knudepunkt i Nazitysklands luftbro til Norge.

Angrebet skulle blive et af de mest skæbnsvangre for Royal Air Force under krigens første år. Ingen af de 11 fly, der nåede dansk luftrum, vendte tilbage. Tyve unge britiske piloter og besætningsmedlemmer mistede livet, og nedstyrtingerne efterlod spor i området omkring Aalborg. Spor, som fortsat dukker op her mere end 85 år senere.

Fire måneder tidligere, den 9. april 1940, var Danmark blevet besat af tyske tropper med det primære formål at skabe en luftbro til Norge, som blev angrebet samme dag. Besættelsesmagten ønskede at benytte de to eksisterende flyvepladser ved Aalborg – den kommunale lufthavn ved Herregården Rødslet og Aalborg Portlands private flyveplads ved Rørdal – som brohoved og forbindelsesled på ruten mod Norge. Flyvepladserne blev omdøbt til henholdsvis Aalborg West og Aalborg Ost.

*Tysk luftfoto fra 1944, hvor de tre tyske lufthavne ved Aalborg er markeret.
Foto: Det Kongelige Bibliotek*

Straks efter besættelsen blev et omfattende udbygningsarbejde sat i gang, og en ny vandflyveplads blev anlagt i det vestlige Aalborg. På de tre anlæg knoklede tusindvis af danske arbejdere for at udvide flyvepladserne, så de kunne rumme de tyske ambitioner om luftbro og luftherredømme over det sydlige Skandinavien.

Briterne blev hurtigt klar over Aalborgs strategiske betydning. Allerede 20. april 1940 – mindre end to uger efter besættelsen – angreb de for første gang de militære anlæg ved Aalborg. Angrebene gentog sig flere gange hen over sommeren, hvor både flyvepladserne og havnen, der blev anvendt til udskibning af tropper og materiel til Norge, var mål for britiske bombetogter.

Den 8. juli 1940 slog et angreb fejl, og flere bomber missede deres militære mål. De ramte blandt andet sydføljen på Aalborghus Slot og civile etageejendomme i Slotsgade. En ung aalborgensisk kvinde mistede livet som følge af det fejlslagne angreb.

11 nedskudte Blenheim-bombefly

Tirsdag 13. august 1940 ved middagstid afbrød Danmarks Radio middagstransmissionen af en koncert fra Restaurant Kilden i Aalborg. Radioværten oplyste, at transmissionen blev afbrudt, fordi der kl. 12.16 havde lydt luftalarm over byen.

11 britiske bombefly nærmede sig Aalborg, og de tyske besættelsestropper gjorde sig klar til at afvise angrebet. Ét af de 12 britiske fly var vendt om, inden det nåede dansk luftrum. Ifølge piloten på grund af brændstofproblemer, ifølge de øvrige eskadrillekollegaer på grund af svigtende mod.

En tysk observationspost ved Søndervig havde allerede en time tidligere registreret og indmeldt de 11 britiske fly med kurs mod nordøst. Man var derfor ikke i tvivl fra tysk side, om at de var på vej mod Aalborg, som flere gange i de foregående måneder havde været mål for

Watton-basen med seks Blenheim fly fra 82. eskadrille. Fotoet er fra foråret 1940.

Foto: Wartime Watton Museum

Tyske fly stuvet sammen på Aalborg West, kort efter besættelsen i april 1940.

Foto: Bundesarchiv via Jørn Junker

Slotsgade efter det upræcise bombeangreb på Aalborg 8. juli 1940.
Foto: Frihedsmuseets Fotoarkiv

britiske luftangreb. Tyskerne var derfor forberedte, da flyene nærmede sig lufrummet syd for byen.

Otte tyske Messerschmitt Bf 109E-jagere fra Aalborg Ost var på vingerne og fløj mod syd for at angribe briterne bagfra, mens antiluftskytsskanonerne omkring Aalborg var bemandede og klar.

De britiske fly befandt sig nu i netop den situation, de havde ønsket at undgå. Angrebsplanen var baseret på lavt skydække og stor flyvehøjde, så de 11 fly kunne nærme sig Aalborg. Men over det danske fastland forsvandt skydækket, og de 11 fly var, formentlig på grund af fejlnavigation, kommet ind over Danmark ved Søndervig i stedet for ved Limfjordens munding længere mod nord. Det gav længere flyvetid over fastlandet og øgede sandsynligheden for at blive angrebet betragteligt.

Flyene var opdelt i to grupper. Lederen af eskadrillen, wingcommander Edward Lart, var i spidsen for A-gruppen, og han valgte at lede gruppen tættere på jorden på ruten ind mod Aalborg for at være mere sikker på at ramme de ønskede mål. Ifølge planen skulle flyene angribe fra 20.000 fods højde, og nu var de på vej ned mod 3.000 fod. Lederen af B-gruppen, squardronleader "Rusty" Wardell, valgte at ændre ruten ved indflyvningen i håb om, at det kunne forvirre tyskerne.

Begge grupper blev mødt af voldsom ildkraft både fra lufthavnen Aalborg West og fra andre tyske stillinger syd for Limfjorden. Alle de britiske fly blev ramt så alvorligt af tysk antiluftskytts eller jagerfly, at de styrtede. Nogle nåede at kaste deres bombelast – fire 250 pounds bomber i hvert fly – inden de blev skudt ned, mens andre styrtede med bomberne ombord. Det sidste var tilfældet for Blenheim R3800 med pilot Thomas Edward Syms, observatør Kenneth Herbert Wright og agterskytte Edward Victor Turner ombord.

Fra piloter til krigsfanger

Klokken var endnu ikke 12.30, da piloten Thomas Edward Syms og observatøren Kenneth Herbert Wright dalede ned mod Limfjorden i deres faldskærme. Ifølge øjenvidner fortsatte en tysk jager med at beskyde dem på turen mod jorden. Få sekunder tidligere var deres brændende Blenheim Mk IV styrtet i fjorden tæt på det område, hvor Aalborgs Marina Fjordparken ligger i dag. Det sidste besætningsmedlem, agterskytten Edward Victor Turner, befandt sig stadig i flyet, da det ramte vandet blot 50 meter fra kysten. Nedskydningen kostede ham livet.

Syms ramte lavt vand og brækkede anklen ved sammenstødet med fjordbunden, mens Wright landede uskadt lidt længere ude. Tyske soldater var hurtigt fremme og hjalp de to overlevende i land, hvor de formentlig blev mødt med den allerede velkendte bemærkning: "For you the war is over."

Wright var uskadt og blev allerede dagen efter, sammen med fire andre tilfangetagne briter, fløjet til Tyskland i et Junkers Ju 52-transportfly, hvor de blev placeret i en tysk krigsfangelejr. Syms blev med sin brækkede ankel indlagt på Luftwaffe-lazarettet i Kamillianerklinikken på Kastetvej i Aalborg sammen med andre sårede flyvere. Senere blev også han sendt til krigsfangelejr i Tyskland. Her opholdt de sig begge indtil 1945, hvor de blev befriet af de allierede og sendt hjem til England.

*Øjeblikket efter Blenheim R 3800 er ramt og nu er i frit fald over Limfjorden. Kort tid efter styrter flyet ned syd for Egholm.
Foto: Politihistorisk Selskab*

*Syv af de otte tyske piloter, der deltog i luftkampen over Aalborg 13. august 1940, hædres af Majoren på Aalborg Ost.
Foto: Gefreiter Heinrich Brunsmann via Jørn Junker*

Th. står Sergent Edward Victor Turner, der mistede livet, da R 3800 styrtede i Limfjorden sydøst for Egholm.
Foto: Bryony Ladbury via Ole Rønne

Sergent Kenneth Wright fra R 3800 undersøges på strandkanten.
Foto: Tysk "Kriegsberichterstatte" via Ole Rønne

Flight Lieutenant Thomas Edward Syms ligger på båren med en brækket ankel, mens han bevogtes.
Foto: Tysk "Kriegsberichterstatte" via Ole Rønne

Flight Lieutenant Thomas Edward Syms eller Sergent Kenneth Wright fra R 3800 er netop landet med faldskærm i Limfjorden, hvor han hjælpes i land af tyske soldater.
Foto: Ole Rønne

Nedstyrtningssteder for de 11 nedskudte fly

T 1889: Øst for Vust

T 1934: Tranum Klit

R 3913: Tranum Klit

R 3802: 2 km øst for Kaas

T 1827: 2 km øst for Kaas

R: 3904: 2 km øst for Aabybro

R 3821: På Aalborg West

R 3829: Vest for Vadum

T 1933: Restrup Enge

R 2772: I Limfjorden, nord for Egholm

R 3800: I Limfjorden, syd for Egholm

20 ud af de 33 britiske flyvere ombord på de 11 Blenheim-fly blev dræbt. Alle overlevende blev taget til fange af den tyske besættelsesmagt. Edward Victor Turner og 13 andre omkomne blev begravet på Vadum Kirkegård. Seks lig blev aldrig fundet og må anses for at være brændt ifm. nedstyrtningerne. Gravene står i dag som et mindesmærke over de britiske og allierede flyvere, der mistede livet under besættelsen.

Illustration: Nordjyske Museer

*Kenneth Wright står med ryggen nærmest kameraet th. Han og fire andre tilfangetagne flyvere på vej mod Tyskland 14. august 1940.
Foto: Jørn Junker*

*Foto fra krigsfangelejren Schloss Spangenberg, sommeren 1942. Thomas Edward Syms er nr. 2 fra venstre.
Foto: Thim Bidens Wartime Log Book / Ole Rønnest*

Sprængningseksperter Herbert Klein rykkede ofte ud sammen med det danske politi, når der indløb meldinger om ueksploderede bomber i Aalborgområdet. Han stod bl.a. bag sprængningen af de fire ueksploderede bomber i R 3800. Her er han fotograferet med en ueksploderet granat ved Sønderholm, Nibe.

Foto: Politihistorisk Selskab

Efterspillet

I tiden efter luftangrebet havde både danske myndigheder og den tyske besættelsesmagt travlt med oprydningsarbejdet. Selvom de britiske bomber kun havde forvoldt begrænsede skader, skulle hele 11 flyvrage bjærges.

Særligt vraket af R3800 voldte problemer. Politiet og tyskerne frygtede, at flyet var styrtet med alle fire bomber ombord, som nu lå ueksploderede på lavt vand i Limfjorden. Den tyske sprængningseksperter Herbert Klein blev derfor tilkaldt, og fire dage efter bombetogtet – 17. august kl. 17.10 – blev vraket sprængt.

Angrebet på Aalborg kostede også menneskeliv på landjorden. Flyet R3821 styrtede ned på Aalborg West, formentlig Danmarks største arbejdsplads på dette tidspunkt. De mange arbejdere havde ringe mulighed for at søge dækning, og tre danske arbejdere blev dræbt, mens flere blev såret.

Fortidens spor

I august 1981 dukkede rester af vraket R3800 igen op under udgravningen til havnebassinet ved den nye lystbådehavn i Aalborg Vestby. Her blev blandt andet motorer og propeller hævet fra havbunden. En af propellerne blev senere sendt til den nu nedlagte luftbase ved Watton, hvor den i dag fungerer som mindesmærke for de allierede flyvere, der mistede livet under 2. verdenskrig, mens andre effekter fra flyet kan ses på Aalborg Forsvars- og Garnisonsmuseum.

Flyet T 1933 nåede at droppe sin bombelast, inden det styrtede ned ved Restrup Enge, vest for Aalborg. Bomberne havde desværre ramt en kvægfold, hvilket kostede ti kreaturer og en hest livet.

Foto: Politihistorisk Selskab

DEN KORTE HISTORIE

I forbindelse med anlægsarbejdet til 3. Limfjordsforbindelse undersøges området syd for Egholm igen. Arkæologer fra Nordjyske Museer og marinarkæologer fra Moesgaard Museum og Nordjyllands Kystmuseum får dermed mulighed for at dokumentere fortidens spor, før de forsvinder under den nye motorvej.

Uanset om der dukker flere spor efter flyene op, giver anlægsarbejdet anledning til at mindes det skæbnesvangre angreb på Aalborg 13. august 1940. Et angreb, der kostede 20 unge britiske flyvere livet.

I forbindelse med sprængningen af R 3800 fandt man liget af Turner. Han blev begravet på Vadum kirkegård 3. september 1940 ved siden af de 13 eskadrillekammerater, der var blevet begravet 16. august. Her et foto fra begravelsen 16. august, hvor tyskerne respektfuldt begraver deres nedskudte fjender.

Foto: Ole Rønnest

Vil du vide mere?

Læs:

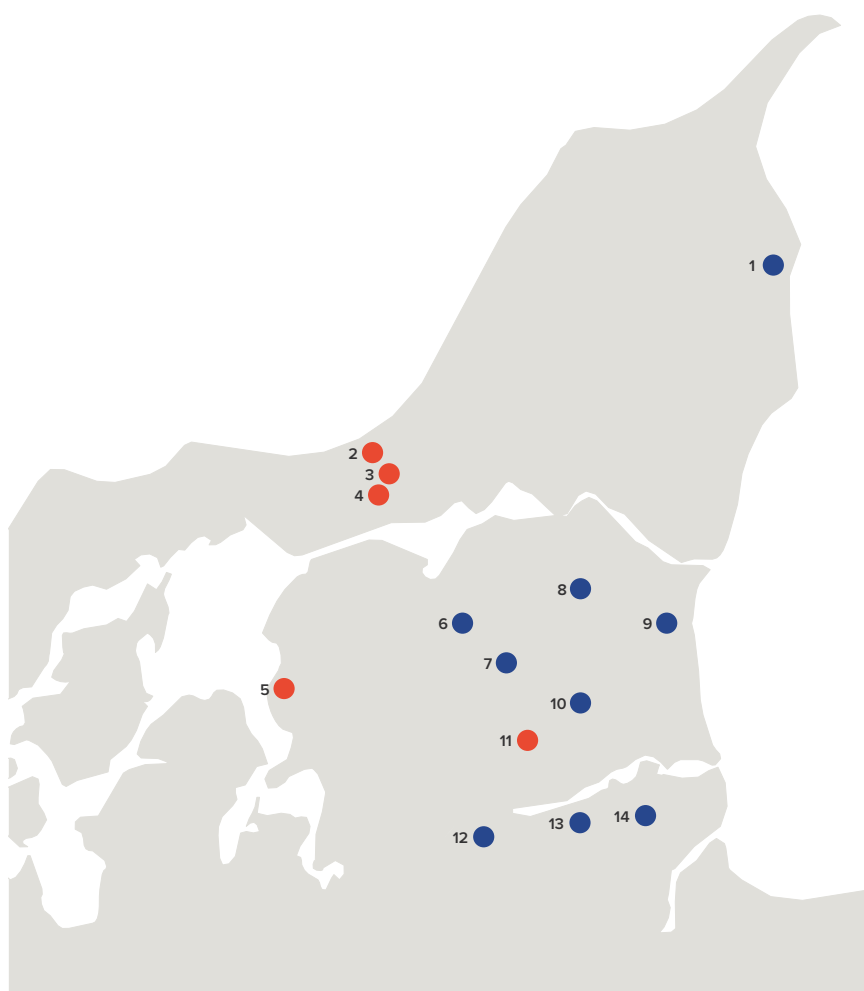
- Den dømtte eskadrille af Ole Rønnest, 2006
- Vestallierede luftangreb i Danmark under 2. Verdenskrig af Henrik Skov Kristensen, Claus Kofoed og Frank Weber, 1988

Thomas Rune Knudsen, museumsinspektør og arkæolog

Kæmpehøje og kultiske landskaber i Nordjylland

Gravhøje er nogle af de mest markante og langlivede spor fra oldtiden i det danske landskab. Højene skal dog ikke kun forstås som enkeltstående grave, men også som fokuspunkter i et kultisk landskab. Sammen med stenrækker, stenkredse og bautasten har de indgået i komplekse anlæg, hvor synlighed, placering og orientering har haft stor betydning.

I dag er mange af disse landskaber fragmenterede, skjulte eller reduceret til enkelte elementer i det moderne, opdyrkede landskab. Når gravhøje, både de monumentale uden sten og de mindre høje i samspil med stenrækker og stenkredse, betragtes som dele af større helheder, træder et skjult kultisk landskab frem, hvor synlighed, retning og gentagelse har været centrale elementer.

Omtalte gravhøje (blå) og landskaber med stenstrukturer (orange): 1) Donbæk, 2) Rødland Hede, 3) Tingskoven 1, 4) Tingskoven 2, 5) Myrhøj, 6) Frendrup Nihøje, 7) Tinghøjen, 8) Kongehøjen, 9) Galgebakken, 10) Lille Vildmose, 11) Rold Skov, 12) Apotekerskoven, 13) Hohøj og 14) Møgelhøj.

Illustration: Nordjyske Museer

Store og små høje

Langt hovedparten af de danske gravhøje er relativt ensartede i størrelse, men enkelte exceptionelt store høje bryder dette mønster, og har formentlig været tænkt til at dominere både landskab og samtid.

Gravhøje er menneskeskabte forhøjninger af tørv, jord og sten opført over grave fra oldtiden (4000 f.Kr. – 1050 e.Kr.). Højene kan være runde eller aflange og placeret mere eller mindre synligt i landskabet. Gravhøje opføres fra bondestenalderen (4000-1700 f.Kr.) og fortsatte med at blive bygget igennem oldtiden, men deres antal, form, størrelse og placering varierer gennem perioderne. De tidligste rundhøje var ofte relativt små, mens senere perioder i højere grad anvendte monumentale høje som synlige magt- og statusmarkører i landskabet.

Kun ganske få gravhøje er arkæologisk undersøgte, og de fleste står som fredede fortidsminder for eftertiden.

Derfor er alderen på de fleste ikke kendt, ligesom det ikke er kendt, hvilke konkrete grave de dækker over. Størrelsen på højene varierer, men en gennemgang af deres dimensioner viser, at de overvejende er ret ensartede.

Under 10 % af alle danske høje er større end 25 meter i diameter, mens kun 2–3 % overstiger 30 meter. Ekstremt store høje er meget sjældne: under 1 % er over 40 meter i diameter. Den typiske stenalderhøj (uden stenbygget kammer) har en diameter på ca. 12–15 meter, mens bronzealderhøjene generelt er lidt større, ofte ca. 18–20 meter i diameter.

Fra jernalderen kendes også gravhøje, men disse er i hovedreglen færre og mindre end de ældre gravhøje. Nordjyske eksempler er fx tuerne i Apotekerskoven ved Hobro, de lave gravhøje ved Lille Vildmose og Donbæk-gravpladsen med både store og små høje ved Frederikshavn.

*Hohøj ved Mariager er en af Danmark største gravhøje.
Foto: Nordjyske Museer*

Kæmpehøje i Skandinavien

Nogle af de mest imponerende gravhøje er naturligvis vikingetidshøjene ved Jelling, hvor sydhøjen er ca. 10 meter høj og ca. 70 meter i diameter, mens nordhøjen er ca. otte meter høj og ca. 62–65 meter i diameter. Ved Mariager findes der dog en gravhøj, Hohøj, med tilsvarende monumentale dimensioner, nemlig ca. 12 meter høj og ca. 72 meter i diameter. Hohøj regnes ofte for Danmarks største gravhøj.

Kæmpehøje er hermed ikke et særligt nordjysk fænomen, men ses flere steder i landet. Alligevel er der ét andet, særligt nordjysk eksempel, der fortjener en omtale, nemlig den næsten 11 meter høje Møgelhøj med en diameter på tæt ved 60 meter.

Af andre synlige, men noget mindre gravhøje kan også nævnes Galgebakken ved Blenstrup, som er ca. fem meter høj og har en diameter på ca. 28 meter, Kongehøj, som er fire meter høj og har en diameter på ca. 25 meter syd for Aalborg, samt Tinghøj med en højde på over fem meter og en diameter på ca. 32 meter.

Til sammenligning har Sveriges største gravhøj, Anundshög nær Västerås, en diameter på 60–64 meter og en højde på ca. 10 meter. I Norge ved Akershus ligger Skandinaviens formentlig største gravhøj, Raknehaugen, som er ca. 77 meter i diameter og ca. 15 meter høj.

De nordjyske kæmpehøje hører derfor til Skandinaviens mest monumentale høje, men adskiller sig samtidig, da de, i modsætning til eksemplerne fra Norge og Sverige, sandsynligvis stammer fra bronzealderen og dermed er omtrent 2000 år ældre.

Kultlandskaber

Gravhøje i større sammenhænge kan ses flere steder i landskabet. Et eksempel er Frendrup Nihøje ved Øster Hornum, hvor syv af ni gravhøje fortsat er bevaret, og tilsammen kroner de landskabet. Mange gange findes højene dog som enkeltliggende pletter, ofte tilgroet og i arealer, hvor nyere tids landskabsudvikling har udvisket sporene af den sammenhæng, de indgik i. Synligheden kan være forsvundet eller højene kan ganske enkelt være blevet fjernet eller overpløjet ved anlægsarbejde eller intensiv landbrugsdrift. Ligeledes har sten fra høje og andre anlæg ofte fundet genannvendelse i kirkebyggeri, vejbyggeri og lignende.

Både ved Anundshög og Jellinghøjene var der skibsætninger og runesten. Ved Anundshög indgår højen

i et langt monumentalt forløb med bautasten og flere stenkredse. Det er hermed tydeligt, at gravhøjene ikke skal forstås som enkeltstående monumenter, men derimod som dele af større kultiske og ceremonielle sammenhænge med adskillige andre anlæg.

Frendrup Nihøje ved Øster Hornum, hvor syv af de oprindelige ni gravhøje stadig er bevaret.

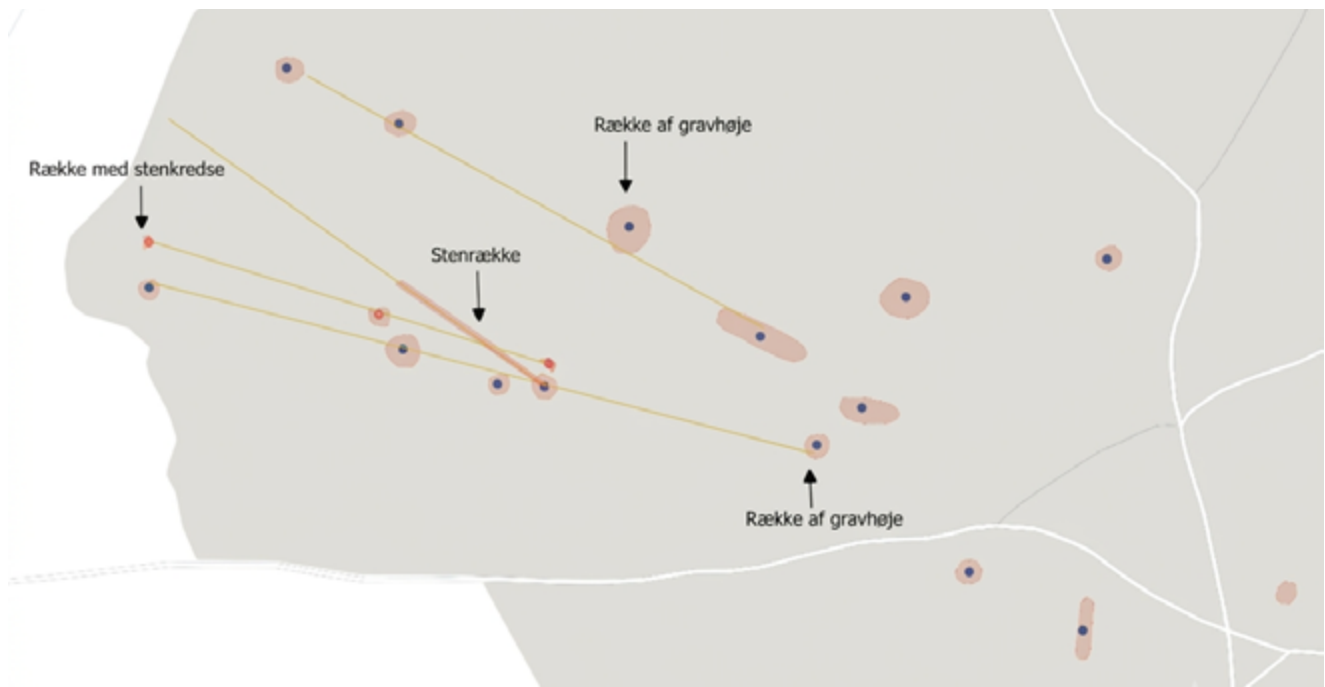
Foto: Nordjyske Museer

Bautasten, stenkredse og stenrækker

I skove og hedearealer findes fortsat bevarede stenrækker, stenkredse og bautasten, fx i Rold Skov, Tingskoven og Rødland Hede.

I den nordlige del af Rold Skov findes en stenrække. Den tager udgangspunkt i en lav og ret udefinerbar gravhøj og består af 29 favnstore sten over en strækning på ca. 70 meter. Den peger mod nordvest ned mod ådalen. På begge sider af stenrækken ligger rækker af gravhøje, heriblandt også to langhøje, som ligeledes peger i samme nordvestlige retning. Der er også tre stenkredse på linje, der ligeledes peger i vestlig til nordvestlig retning. Stenkredsene er noget medtagne. De vestligste og østligste af stenkredsene har en diameter på ca. fem meter. Den midterste af stenkredsene har den dobbelte diameter og består af 27 mindre sten. Sammen med gravhøjene dannes der hermed flere gentagne, parallelle linjer i nordvestlig retning.

I Tingskoven ligger en forholdsvis velbevaret stenkreds bestående af omtrent 100 sten af varierende størrelse. I midten af den ses en stenlægning. Stenkredsen har en diameter på ca. 20 meter. Omkring stenkredsen ses toppen af flere større sten, og en stenrække af opretstående sten forbinder den med en nærliggende gravhøj i nordøst.

Kultiske stenstrukturer og gravhøje i den nordlige del af Rold Skov.
Illustration: Nordjyske Museer

Længere mod syd i skoven ligger en anden stenkreds, denne gang bestående af ca. 85 sten, som tilsammen danner en kreds med en diameter på ca. 15 meter. I kredsens centrum står syv opretstående sten på omkring 80 cm i højden. Nord/nordvest for stenkredsen er placeret en gravhøj. Ligesom ved den anden stenkreds er stenkredsen på størrelse med eller måske endda en anelse større end gravhøjen.

I Tingskoven ligger en forholdsvis velbevaret stenkreds bestående af omtrent 100 sten af varierende størrelse. I midten af den ses en stenlægning. Stenkredsen har en diameter på ca. 20 meter. Omkring stenkredsen ses toppen af flere større sten, og en stenrække af opretstående sten forbinder den med en nærliggende gravhøj i nordøst.

Længere mod syd i skoven ligger en anden stenkreds, denne gang bestående af ca. 85 sten, som tilsammen danner en kreds med en diameter på ca. 15 meter. I kredsens centrum står syv opretstående sten på omkring 80 cm i højden. Nord/nordvest for stenkredsen er placeret en gravhøj. Ligesom ved den anden stenkreds er stenkredsen på størrelse med eller måske endda en anelse større end gravhøjen.

På Rødland Hede, som nu er overvejende skov, står en 1,6 meter høj bautasten samt andre sten. Tilsammen danner de et forløb, der løber op til to gravhøje i nord/

nordvestlig retning. Nord for bautastenen findes adskillige gravhøje. Rødland Hede er dog mest kendt for det store område med oldtidsagre, der ligger mod syd, hvoraf ca. 4 ha er blevet fredet og henligger som hede.

I alle tilfælde er stenstrukturene sammenhængende med gravhøje, selvom de større sammenhænge allerede er ret udviskede. De er aldrig blevet dateret, men stammer højst sandsynligt fra bronzealderen. Et særligt velbevaret eksempel på en stenrække kendes fra Myrhøj ved Trend i Vesthimmerland. I denne stenrækkes forløb er der også blevet bygget en grav flere hundrede år senere (0–500 e.Kr.), og det er næppe tilfældigt. Begravelsen viser, at stenene mange år senere stadig har haft en vis betydning.

I flere tilfælde peger både høje og stenstrukturer i samme nordvestlige eller vestlige retning, hvilket kunne antyde en bevidst orientering i forhold til himmellegemer, selvom sådanne tolkninger hurtigt kan blive meget spekulative. Gravhøjene og de tilhørende stenstrukturer har visuelt sammenkædet forskellige elementer, og kan have hjulpet med til at strukturere bevægelse i landskabet og måske endda på deres egen vis skabt forbindelser mellem de levende eller de døde.

*Stenkreds i Tingskoven og den nærliggende gravhøj.
Foto: Nordjyske Museer*

*Bautasten kendt som Den grå sten på Rødland Hede.
Foto: Nordjyske Museer*

Inger Kirstine Bladt, museumsinspektør

På sporet af arbejdernes Vestby

Aalborg ændrer sig i løbet af få år sidst i 1800-tallet fra en stagnerende by til at være en moderne industriby med masser af rygende fabriksskorstene og tusindvis af nye arbejdere indvandret fra landet. Fra 1880 til 1900 fordobles Aalborgs indbyggertal fra ca. 14.000 til ca. 31.500.

Aalborgs bymidte var fyldt til bristepunktet. Midt i 1800-tallet var det Danmarks tættest befolkede by næst efter København. I takt med industrialiseringen måtte folk rykke tættere og tættere sammen i midt-byens gamle huse side om side med byens fabrikker, der også manglede plads at udfolde sig på. Da man endelig begynder at udvide Aalborg mod vest, er det lige som en prop, der røg af flasken.

Ejendom efter ejendom, fabrik efter fabrik vokser Vestbyen. Arbejdere i tusindvis slår sig ned i nærheden af de fabrikker, der kan give dem brød på bordet. Og det går lynhurtigt. I 1882 bor der 264 mennesker i Vestbyen. I 1902 er tallet steget til 6.237, og over halvdelen af Aalborgs samlede befolkningstilvækst finder sted i Vestbyen.

Vestbyen bliver hurtigt en by for sig selv. Man kunne leve hele sit liv her, uden at man behøver at bevæge sig over Vesterbro til det "gamle" Aalborg. Ud over

boliger og arbejdspladser kommer der skoler, butikker, værtshuse, kolonihaver og kirke til.

I dag er det mange år siden, at Vestbyen var en arbejderbydel, der vrimlede med mænd, kvinder og børn på vej til og fra arbejde og skole. Men bygninger og gader står endnu og er vidnesbyrd om livet i Vestbyen omkring år 1900. Man kan stadig finde spor de mange fabrikker. De ligger her endnu, men nu med andre funktioner.

Aalborgs flotteste fabrik, De Danske Spritfabrikker A/S er blevet fredet som nationalt industriminde, og området er under udvikling. I 2027 åbner der blandt andet et nyt kunstmuseum på en del af Sprittens gamle område med det gigantiske kunstværk Cloud City som kæmpe vartegn for hele Aalborg.

I den tidligere tekstilfabrik mellem Kastetvej og Strandvejen kan man drikke kaffe på Café Ulla Therkelsen London, træne i PureGym eller handle i Kvickly. I det tidligere jernstøberi på Vestre Fjordvej er der nu handi-capboliger, og i margarinefabrikken på Fredericiagade, i den gamle dampmølle i Poul Paghs Gade og i Adolph Holsts Papirvarefabrik på Badehusvej 1 er der indrettet lejligheder. I C. W. Obels Tobaksfabrik ved Strandvejen kan man i dag gå på KAFFeFAIR, lave keramik, høre folkeoplysende foredrag eller komme for retten.

I 1928 var tobaksarbejderne opstillet i gården på fabrikken foran porten mod Strandvejen. Mændene og drengene med hvide forklæder er cigarmagere og cigarmagerlærlinge.

Foto: Aalborg Stadsarkiv

Tobakken – Aalborgs største fabrik

Går man 100 år tilbage i tiden kunne man høre vestbyfabrikkernes fløjter over hele byen, når arbejdsdagen startede og sluttede.

Den største fabrik af dem alle på det tidspunkt er C.W. Obels Tobaksfabrik. Den er ikke bare Aalborgs største fabrik, den er Nordeuropas største tobaksfabrik. Da der er flest ansat, i 1950'erne, har fabrikken mere end 2.000 medarbejdere, hvoraf mange bor i gåafstand i Vestbyen.

Hele slægter har deres arbejde her. At få arbejde hos C.W. Obel bliver opfattet som lige så godt som at vinde i lotteriet. Lønnen er så attraktiv, at stillingerne nærmest går i arv. På C.W. Obels Tobaksfabrik er det almindeligt at møde arbejdere, der repræsenterer tredje eller fjerde generation på fabrikken.

Et nyt hus – Reberbansgade 5

Mange tusinder flytter til Vestbyen for at arbejde på bydelens fabrikker, men de skal også have et sted at bo. Derfor er Vestbyen omkring år 1900 en stor byggeplads, hvor det ene hus efter det andet bliver opført.

Et af disse huse er Reberbansgade 5. På billedet fra 1900 ses murere og arbejdsmænd ved stilladset. De to pænt klædte mænd er sandsynligvis husets ejere murermester Janus Nielsen og malermester Anthon Lassen. Arbejderne bærer almindeligt, slidt hverdags-tøj. Mange har kun to sæt tøj: ét til arbejdsbrug og ét til pænt brug. På fødderne har de spidsnæsede træsko, og en kasket eller en bowlerhat gør det ud for sikkerhedshjelm. Mange af de mænd, der er indvandret fra landet, har ikke lært et fag og arbejder ofte som arbejdsmænd for eksempel hos en murer.

Huset er i øvrigt bygget med tanke på økonomien. Facaden er opført i røde mursten, mens sider og bagside er bygget i gule. Det er almindeligt i arbejderbyggeri på dette tidspunkt, da røde mursten er dyrere end de gule og derfor bliver anset for finere.

Her bor arbejderne - Knudsgade 3

Vestbyens nye beboere er især unge arbejderfamilier. De lejligheder, man har råd til på en arbejderløn, er små. Et velbevaret eksempel på en arbejderejendom er Knudsgade 3, der er opført i 1892 og dermed tilhører den ældste del af Vestbyen.

Rejsegilde på Reberbansgade 5.
Foto: Aalborg Stadsarkiv

Set fra gaden gør huset ikke meget væsen af sig. Det er opført i billige, gule mursten, og de seks lejligheder er små: 50 m² til venstre og 53 m² til højre. Det har været trangt at bo der med mange børn – og børn var der mange af. I 1901 bor der 27 personer i Knudsgade 3, heraf 14 børn. Aldersgennemsnittet er 24,4 år. Tyve år senere, i 1921, er det steget til 39,6 år. Der bor da 21 personer i ejendommen, heraf kun tre er under 18 år.

Er forhuset ikke noget særligt, så er baggården til gengæld noget helt for sig selv. De fleste baggårde bliver saneret og ryddet i 1970'erne og 1980'erne, men bag Knudsgade 3 finder man i dag et uspoleret gårdmiljø med gamle garager, et autoværksted og sågar Vestbyens måske eneste tilbageværende udendørs lokum.

I dag er baggårdene som regel mennesketomme, men førhen myldrer de af liv. Her leger og slås de mange arbejderbørn, kvinderne vasker, og mændene snakker og drikker fyraftensøl.

At bo i en sådan ejendom er med til at forme beboernes mentalitet som byboere. På landet, hvor de fleste kommer fra, er man vant til at omgås folk, der ligner én selv, og som har kendt en hele livet. Her i Knudsgade 3 er ingen af de voksne, der bor her i 1901, født i Aalborg. De er fra landområder i især Nordjylland, men også i Midtjylland og på Fyn. Ti af husets 14 børn er til gengæld født i Aalborg. Man har boet tæt og meget lidt privat i huset, og har kendt hinanden på godt og ondt. Det har sikkert været både lærerigt og fornøjeligt, men nok også givet anledning til diskussioner.

Ejendommen rummer forskellige fælles funktioner, som bliver moderniseret med tiden. Selv i så små huse er der både for- og bagtrappe. Fortrappen til pænt brug, bagtrappen til børn, lokumsbesøg og ærinder i gården. Der er fælles vaskekælder, kulkælder, cykelskur og lokum i gården. Der er ikke indendørs toiletter, hverken her eller i andre arbejderejendomme. Knudsgade 3 fik indendørs toilet i 1924.

Reberbansgade 5 i 2026.
Foto: Nordjyske Museer

Knudsgade 3 i 2026.
Foto: Nordjyske Museer

Automobilmalerværksted 1928.
Foto: Aalborg Stadsarkiv

Samme sted i 2025.
Foto: Nordjyske Museer

Aalborgs måske eneste tilbageværende gårdlokum.
Foto: Nordjyske Museer

*Kø foran Schous Sæbehus – datidens Matas - i Reberbansgade 2 i 1918. Der er udelukkende kvinder i køen – mange husmødre eller tjenestepiger iført forklæder. Tre mænd står og betragter opløbet iført landboernes og arbejdernes spidsnæsede træsko.
Foto: Tønnies. Aalborg Stadsarkiv*

*Samme sted 2026.
Foto: Nordjyske Museer*

Reberbansgade – datidens supermarked

Næsten ligegyldigt hvad man har brug for at købe, kan det fås i Vestbyen. Det er praktisk, for der er ingen, der har bil, og cykler er også sjældne. De fleste gader i Vestbyen har et par småbutikker, men Reberbansgade er et egentligt handelsstrøg med slagtere, vildthandel, guldsmede, barberer, cykelhandel, cigarforretninger, kaffehandlere, modeforretninger, køkkenudstørsbutikker, sæbehandel og meget andet.

27 lærere og 1500 børn

Vestbyens mange børn har brug for en skole. Da Poul Paghs Gades Skole bliver opført i 1891, er der allerede 900 elever. I 1905 er tallet steget til 1.500 – så hurtigt voksede bydelen.

Lærerne er autoriteter og bruger skældud, spanskrør og lussinger til at opretholde disciplinen. En hård disciplin bliver anset for nødvendig i de meget store klasser. En af skolens opgaver er at disciplinere den opvoksede ungdom til at blive gode samfundsborgere og lønarbejdere, der ikke stiller spørgsmål ved den bestående samfundsorden. Hvis børnene går hjem og klager over at have fået en lussing, risikerer de at få endnu én, da det opfattes som velfortjent. Forældre sætter sjældent spørgsmålstejn ved autoriteterne.

Børnene bliver undervist i læsning, skrivning, regning, kristendom, historie, naturhistorie, geografi og gymnastik. Derudover er der håndarbejde for pigerne og sløjd for drengene. Fremmedsprog lærer man ikke på

folkeskolen, for det mener man ikke, at arbejderbørn har brug for.

Arbejderbørn går på det tidspunkt som regel kun i skole i syv år. Det hænder dog, at særligt begavede børn får tilbudt en friplads i mellemskole eller gymnasium. Ofte bliver der takket nej, så børnene i stedet kan bidrage til husholdningen ved selv at tjene penge.

Poul Paghs Gades Skole lukker som folkeskole i 1985, men bygningerne står stadig. Med lidt fantasi kan man stadig forestille sig larmen fra 1.500 børn i frikvarteret.

Fra 1960'erne og frem bliver Vestbyens fabrikker nedlagt, og industrien flytter ud af byen. Efterhånden som velfærdssamfundet slog igennem, får arbejderne råd til bil og hus, og Vestbyen bliver efterhånden en bydel beboet af især ældre mennesker og studerende. I dag bor der som regel kun en eller to i de lejligheder, der tidligere husede en hel familie.

Kigger man efter, kan man dog stadig se spor efter arbejderne og fabrikkerne og fabrikslarmen og mange tusinde træsko kan næsten høres endnu som et ekko fra fortiden.

En af Poul Pagh's Gades skoles førsteklasse opstillet til fotografering i 1912. De fleste havde mange søskende derhjemme, og når de blev et par år ældre måtte de hjælpe med at tjene penge. Piger og drenge blev undervist hver for sig. Læg mærke til at mange af børnene har træske på - fattige børns kendetegn.

Foto: Ukendt fotograf. Aalborg Stadsarkiv

Her ses lærerstaben opstillet uden for skolen omkring år 1900. De 27 lærere skulle tilsammen holde styr på mellem 1.000 og 1.500 arbejderbørn i alderen 7 til 14 år.

Foto: Johan Vilhelm Emil Weitzmann. Aalborg Stadsarkiv

Skolegården i 2025. Skolen er nu indrettet til studieboliger.

Foto: Nordjyske Museer

Thor Bæch Pedersen, museumsinspektør

H.P. Springborgs Trævarefabrik – et af tyskernes ofre under besættelsen

Den 16. april 1945 – i besættel-
sestidens ellefte time – fandt et
af modstandsbevægelsens mest
dramatiske angreb på det berygte-
de tyske sikkerhedspoliti Gestapo
sted. Det skete, da Gestapo var i
gang med en razzia på H.P. Spring-
borgs Trævarefabrik på Vesterbro
25 i det centrale Aalborg.

En bil med seks maskinpistolbe-
væbnede modstandsfolk ræsede
gennem byen i sydgående retning.
Da bilen passerede fabrikken og
de tilstedeværende gestapofolk,
åbnede modstandsfolkene ild, og
en voldsom ildkamp udspillede sig
på åben gade, hvor både gestapo-
folk og civile måtte springe for livet.

*H.P. Springborgs Trævarefabrik. Her fotograferet i 1940'erne, hvor en vogn med kul er væltet
foran fabrikken.*

Foto: Aalborg Stadsarkiv

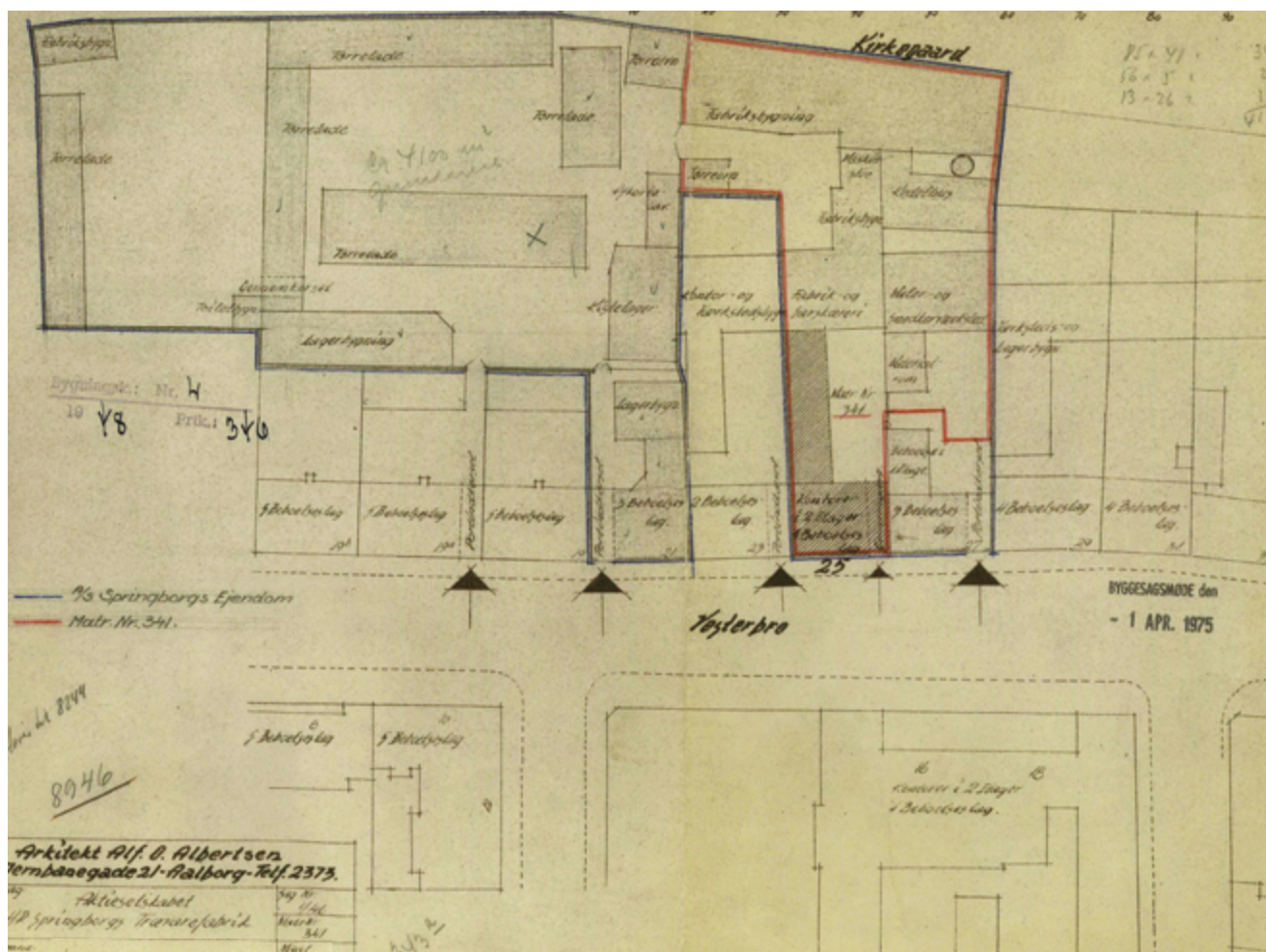
Våbendepoter i fare

Optrinnet var kulminationen på flere dages hændelser. To modstandsfolk med kendskab til flere illegale våbendepoter i Aalborg var blevet arresteret nogle dage tidligere. Derfor fik man travlt med at flytte de mange våben, så de ikke skulle falde i tyskernes hænder, hvis de to modstandsfolk under tortur skulle komme til at røbe deres placeringer.

Under arbejdet med at flytte våbnene 16. april 1945 blev de to modstandsfolk Robert Mortensen og Curt

Christian Axel Holten-Andersen standset af tyskerne med vognen fuld af våben. Mortensen blev straks anholdt, mens Holten-Andersen forsøgte at flygte. Han blev ramt af flere skud, før han kort efter også blev anholdt.

De to modstandsfolk kom straks i skærpet forhør, hvilket indebar tortur. I løbet af kort tid fik lederen af modstandsgruppen Kongens Kompagni, Carl Hare, besked om, at et af de depoter, som de havde kendt til, var blevet afsløret. Det drejede sig om et depot på H.P. Springborgs Trævarefabrik.

Grundplan over H.P. Springborgs Trævarefabrik, beliggende Vesterbro 25 i Aalborg, 1946.

Kilde: Weblager.dk

Modstandsbevægelsens hævnaktion

Carl Hare var klar over, at Mortensen havde været udsat for bestialske tortur, så i en blanding af hævntørst og frustration over, at et stort våbendepot var gået tabt, kaldte Hare yderligere fem modstandsfolk sammen. Gestapo skulle have en lærestreg.

Om aftenen 16. april stod de klar ved den daværende rutebilstation nær statuen af Gåsepigen, der lå nogle få hundrede meter nord for H.P. Springborgs Trævarefabrik. Her ville de overraske gestapofolkene, når de senere returnerede til deres hovedkvarter på Boulevarden.

Da Gestapos razzia trak ud, var de imidlertid nødt til at ændre planer, og de fik fat i politimesterens bil, som modstandsbevægelsen havde sikret sig, da politiet blev interneret i september 1944.

Bevæbnet med maskinpistoler kørte de seks modstandsfolk omkring kl. 21.30 med nedrullede ruder ned ad Vesterbro, og da de passerede trævarefabrikken, gav Hare ordre til at lade kuglerne regne ned over Gestapos køretøjer såvel som de tilstedeværende gestapofolk.

I løbet af et øjeblik blev ilden imidlertid besvaret, og snart var modstandsfolkene bil skydeskive, hvor kuglerne fløj omkring dem, og bilen blev gennemhullet. Flugten fortsatte ud ad Hobrovej, og da de drejede ned ad Ny Kærvej, røg det ene hjul af, hvorfor modstandsfolkene måtte fortsætte til fods, indtil de nåede i sikkerhed. Tre af de seks modstandsfolk blev såret under aktionen. Den værst tilskadekomne var blevet skudt i venstre arm. Han fandt efterfølgende projektilet i sin tegnebog.

Modstandsfolkene skader var dog begrænsede i forhold til det, der var overgået gestapofolkene og ikke mindst deres danske håndlangere. De to danske Gestapochauffører Arne Nielsen og Poul Johan Nielsen var blevet dræbt, mens den tredje chauffør Emanuel Jensen blev såret i skulderen og måtte tilbringe fire dage på lazarettet.

Aktionen resulterede desværre også i civile ofre.

Da Gestapo besvarede ilden, rettede de ikke kun deres maskinpistoler mod bilen, hvorfra der blev skudt, men også mod de omkringliggende vinduer, hvor de fejlagtigt troede, at der også blev skudt fra. Det resulterede i, at den 69-årige Anton Chr. Petersen, der boede på Vesterbro 27, blev dræbt. Også Den 33-årige husassistent Karen Andersen blev ramt i hovedet, da hun opholdt på 3. sal i ejendommen Enighedslund på Vesterbro. Trods hovedskuddet, slap Andersen med livet i behold.

Anholdelser og flugt

Samme aften var H.P. Springborgs direktør Tage Buch kommet hjem til sin bopæl ved fabrikken efter et teaterbesøg. Han bemærkede, at porten til fabrikken stod åben, og at låsen var skudt i stykker. Da han gik ind, blev han standset af gestapofolk og pålagt at vise dem rundt på fabrikken. Da skyderiet pludselig brød løs udenfor, flygtede han op i lejligheden, hvor han sent om aftenen faldt i søvn uden at høre fra Gestapo.

Modstandsmanden Carl Hare (t.h.), fotograferet efter befrielsen. Carl Hare blev født i 1920 og døde i 1982.

Foto: Jytte og Inger Hare

Bilen, som modstandsfolkene benyttede ved aktionen, blev gennemhullet, da Gestapofolkene besvarede ilden.

Foto: Jytte og Inger Hare

Kl. 5 den følgende morgen blev han vækket, da Gestapo bankede på døren, og han blev anholdt. Turen gik til Gestapos hovedkvarter på Boulevarden. Han blev imidlertid løsladt kort tid efter, da det lykkedes ham at overbevise Gestapo om, at han intet kendte til våbenlageret.

Ud over direktør Buch blev også familien Hjorth anholdt om morgenen den 17. april. De boede på Vesterbro 27 i lejligheden over den dræbte Anton Chr. Petersen. Familien bestod af Søren Laurits Hjorth og hans to børn, Frode og Gerda Hjorth. Gestapo mistænkte, at de var blevet beskyttet fra familien Hjorths lejlighed, hvorfor familien blev anholdt. De sad fængslet i en uge, inden det stod klart, at de heller ikke havde noget med hverken våbenlageret eller skyderiet at gøre.

Den 17. april kunne arbejdet på fabrikken fortsætte, men det viste sig, at fabrikkens kontorchef Randolph Schön ikke var mødt på arbejde den pågældende dag. Han var gået under jorden, da han havde været stærkt involveret i placeringen af våbenlageret på fabrikken.

Fabrikken beslaglægges

Trods de dramatiske begivenheder fortsatte arbejdet på fabrikken, men kun kortvarigt, for om eftermiddagen 18. april ankom en gruppe gestapofolk anført af sønderjyden Christian Jessen Mikkelsen.

Grosserer Alfred Aage Egholm Springborg, 1892-1955. A. Springborg var bestyrelsesformand for H.P. Springborg fra 1936-1955. Foto: Lokalthistorisk Arkiv Aars

Medarbejderne ved H.P. Springborgs Trævarefabrik fotograferet i 1939. Direktør Tage Buch sidder på forreste række, nr. 9 fra venstre. Foto: F. Karner, Aalborg Stadsarkiv

Han meddelte direktør Buch, at fabrikken efter ordre fra København egentlig skulle sprænges i luften. Det var sædvane, når man fandt våbenlagre. Men i stedet havde man besluttet at beslaglægge fabrikken inkl. det store trævarelager samt en lejlighed over kontoret, hvor enken efter fabrikkens tidligere direktør boede.

Beslaglæggelsen var med øjeblikkelig virkning, og på trods af Buchs store protester kunne Jessen Mikkelsen ikke forelægge noget beslaglæggelsesdekret. Personalet blev sendt hjem og blev med ét arbejdsløse.

Med kontorchefens fravær blev det direktør Buch og bestyrelsesformand Springborgs opgave at redde det 77 år gamle firma. De følgende dage var de vidne til, at store værdier blev fragtet bort. Alt fra barneliggister til værktøj og generatorbrænde blev i store mængder plyndret af værnemagten.

Det fik Buch og Springborg til at kontakte den tyske konsul Gustav Brandtner i håb om at få udleveret et beslaglæggelsesdekret og at få frigivet den beslaglagte lejlighed. Enken havde opholdt sig i København for at modtage lægehjælp, men man ventede hendes hjemkomst i løbet af få dage. Ligeledes henvendte virksomhedens repræsentanter sig til stiftamtmand Berner, men han var, ligesom den tyske konsul, magtesløs over for Gestapo. Berner henviste imidlertid til Udenrigsministeriets afdeling i Silkeborg, det såkaldte Silkeborgkontor, hvor man 21. april fremsendte denne skrivelse:

"Hos Aktieselskabet H.P. Springborgs Trævarefabrik Aalborg er fundet Vaabenlager, som uden Ledelsens Vidende er anbragt paa Fabrikkens Grund. Det tyske Sikkerhedspoliti har i den Anledning beslaglagt Fabrikens Varelager, indsat Vagtmandskab, beslaglagt en Lejlighed i Ejendommen til dette og er begyndt at fjerne Varelageret. Der foreligger intet Beslaglæggelsesdekret. Instruktioner udbedes snarest til A.E. Springborg, Hasseris, Bestyrelsens Formand. H.P. Springborgs Trævarefabrik."

"... moralsk grundlag for at sprænge hele virksomheden i luften"

Den stedlige gestapochef Fritz Bolle havde i de seneste måneder skruet op for Gestapos brutalitet i byen. Derfor var to repræsentanter fra Udenrigsministeriets silkeborgkontor sendt til Aalborg 25. april, hvor de skulle forsøge at forhandle med Bolle.

Inden Silkeborgkontorets folk mødtes med Bolle, fik Springborg, Buch samt bestyrelsesrepræsentant og bankdirektør i Aalborg Diskontobank Oluf Nielsen fore-

træde for dem for at fremlægge virksomhedens sag.

De kunne bl.a. berette, at ca. 300 tons tørv var kørt sydpå, og at de fjernede værdier beløb sig til mellem 150.000 og 200.000 kr. Ligeledes var det umuligt at varetage virksomhedens interesser, når alle bøger og papirer befandt sig i Gestapos varetægt.

Da Silkeborgfolkene fremlagde sagen vedrørende H.P. Springborg, gav Bolle ifølge referatet en veltalende skildring af det passerede og sagde:

Fritz Bolle var leder af det tyske sikkerhedspoliti, Gestapo fra oktober 1944 - maj 1945.

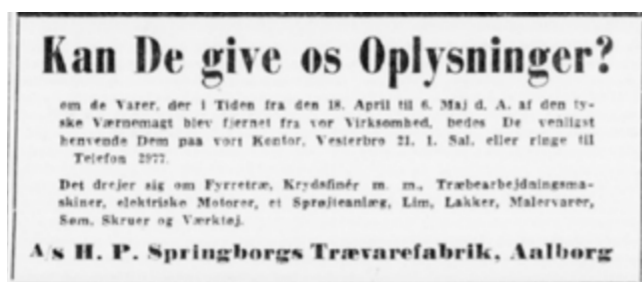
Foto: Nordjyske Museer

"At det tyske sikkerhedspoliti havde moralsk grundlag for at sprænge hele Virksomheden i Luften".

Men man ønskede ikke at ødelægge så store værdier, der kunne tjene værnemagten, ligesom fabrikken var beliggende i Aalborg midtby, lige over for bygningen Fremtiden, der var indrettet som lazaret for tyske soldater.

Aalborg Stiftstidende 1. maj 1945

Aalborg Stiftstidende 18. maj 1945

Bolle fremlagde sagen som en vidtforgrenet sammentværgelse, hvor der dels var blevet skudt fra naboejendomme, dels havde fabrikken været omlæsseplads for våben. Bolle oplyste desuden, at to Gestapomænd var blevet dræbt under skyderiet, og at en tredje var blevet hårdt såret.

Afslutningsvis indvilligede Bolle i at forhandle med repræsentanter fra firmaet om frigivelse af lejlighed såvel som regnskabsbøger. Allerede samme eftermiddag mødtes Buch og Springborg med Bolle til forhandlinger. Her argumenterede de for virksomhedens uskyld og de uoverskuelige konsekvenser, beslaglæggelsen havde for medarbejdere og virksomhed såvel som for virksomhedens aktionærer, der ville blive ruineret.

Bolle trak køligt på skuldrene og svarede, at de blot skulle være glade for, at virksomheden ikke var sprængt i luften. De blev dog enige om, at man nogle dage senere kunne få adgang til kontoret, og at nogle af møblerne i den beslaglagte lejlighed ligeledes kunne frigives.

30. april mødte Buch og Springborg på trævarefabrikken for at afhente virksomhedens bøger og kontorartikler. Det gav mulighed for at besigtige fabrikken, som Buch og Springborg ikke havde haft adgang til siden 18. april.

Det var et rystende syn, som mødte dem. I en redegørelse skrives det, at de var klar over den store udplyndring, men at fabrikken "havde været udsat for en saadan Vandalisme, havde ingen tænkt muligt. Havde en Tyfon eller lignende faret gennem begge fabrikker, kunde det ikke have set værre ud, idet alt laa kastet mellem hinanden".

H.P. Springborgs Trævarefabriks endeligt

Befrielsen kom nogle få dage senere, og i de kaotiske uger der fulgte, forsøgte Buch og Springborg at finde H.P. Springborgs beslaglagte maskiner, materialer m.v. Det var en stor opgave, og i maj 1945 rejste de rundt i Jylland for at opspore virksomhedens værdier. I det tyske hovedkvarter på Silkeborg Bad fandt de bl.a. to elektromotorer, som tyskerne havde benyttet i kortafdelingen. Et andet sted på Silkeborg Bad fandt man endnu en rundsav og en motor. På Støvring Højskole, hvor tyskerne også havde haft indkvartering, fandt man et parti træ. Men store værdier var fortsat borte, hvorfor man efterlyste hjælp i avisen.

Besættelsen og særligt beslaglæggelsen og udplyndringen ramte H.P. Springborg hårdt, og det blev begyndelsen på enden.

I den korte nedlukningsperiode havde virksomheden mistet store ordrer, som var gået til andre virksomheder. H.P. Springborgs Trævarefabrik fik gang i hjulene igen, men i de følgende år overhalede nye produktionsmetoder virksomheden inden om, og man formåede tilsyneladende ikke at tilpasse sig udviklingen. Kombineret med dårlig ledelse blev det virksomhedens endeligt.

I 1952 blev den tidligere kontorchef og modstandsmand Randolph Schøn direktør i virksomheden, og i løbet af to år formåede han at præstere et driftsunderskud på mere end 1,2 millioner kroner, hvilket fik den 86-årige virksomhed til at lukke og slukke i 1954.

En virksomhed i vækst

H.P. Springborgs Trævarefabrik blev grundlagt i 1868 af Hans Peter Springborg. Han var i 1857 flyttet fra Hobro til Aalborg, hvor han startede virksomhed på Gammeltorv bl.a. med produktion af franske træsko. Da han havde rejst kapital, stiftede han 8. maj 1868 H.P. Springborgs Trævarefabrik i lokaler på Vesterbro. I 1868 var der fem ansatte i virksomheden, men den voksede støt i takt med Aalborgs store industriboom i de følgende årtier.

I 1899 blev H.P. Springborg til et aktieselskab for at fremtidssikre selskabet og gøre det lettere for de tre hjemmenværende sønner Peter (S.P.), Martin og Hans (H.P.) Springborg at føre virksomheden videre i fællesskab.

H.P. Springborg og de tre sønner udgjorde selv bestyrelsen i firmaet i de første år, men da H.P. Springborg døde i 1910, hentede man kræfter ind udefra. I 1916 udtrådte Hans og Peter Springborg af bestyrelsen for at varetage en delt direktørstilling. Hans Springborg døde i 1935 som den sidste af H.P. Springborgs sønner. I 1938 overtog Tage Buch direktørposten, som han kom til at bestride under besættelsen.

I 1936 blev en slægtning Alfred Aage Egholm Springborg (f. 1892) valgt som bestyrelsesformand. Han var grosserer i Aalborg og havde skabt sin formue ved at sælge alt fra galanterivarer til tobak.

H.P. Springborgs Trævarefabrik nød godt af den voksende industribys vokseværk, hvilket gav grobund for vækst i virksomheden. Særligt cigarkasser, som bl.a. blev leveret til Aalborgs store tobaksvirksomhed C.W. Obel, blev en succes. I 1939 producerede trævarefabrikken mere end 4,1 mio. cigaræsker. Det var imidlertid langt fra det eneste, der blev produceret på fabrikken. Alt fra piber til ligkister blev produceret i store mængder.

Under besættelsen måtte fabrikken tilpasse sig verdenssituationen, hvor særligt de importerede træsorter til cigaræsker blev en mangelvare. I stedet øgede man produktionen af tørvekurve og generatorbrænde.

Brevpapir fra H.P. Springborgs Trævarefabrik, 1942.
Kilde: Aalborg Stadsarkiv.

Thomas Rune Knudsen, museumsinspektør og arkæolog

Muslinger: En tidløs delikatesse fra stenalderens kyst ved Hadsund

For omkring 5.000 år siden sad der mennesker ved bredden af Mariager Fjord og spiste muslinger. Ikke som en særlig luksuspise, men som en fast del af kosten. Det bekræfter en arkæologisk udgravning fra 2024 ved Sindholt, Hadsund, hvor arkæologer fra Nordjyske Museer undersøgte en flere tusind år gammel køkkenmødding fra bondestenalderen. Fundet viser, at muslinger var en central ressource ved fjordkysten.

Udgravningen blev iværksat, fordi en ny vej skulle anlægges gennem området i forbindelse med boligbyggeri. Det gav arkæologerne en sjælden lejlighed til at undersøge en del af en køkkenmødding. De betragtes normalt som et fortidsminde, der i vid udstrækning bevares urørt.

Affald, der fortæller om mad

Køkkenmøddinger er arkæologiske levn af fortidens måltider. De består af skaller, aske, dyrekogler, flintgenstande, flintaffald og ildpåvirkede sten. Kort sagt er det resterne af det, man spiste og brugte. Ved Sindholt blev der udgravet et 260 m² stort felt, hvor en cirka 20 cm tyk køkkenmødding dukkede frem under mulden. Den bestod af et sort, trækulsholdig jordlag med dynger af muslingskaller.

Langt de fleste skaller stammer fra hjertemuslinger, men der blev også fundet blåmuslinger, østers og snegle. En anden interessant ting, man kan se, er, at indsamlingen af muslinger ændrer sig igennem bondestenalderen (ca. 3.000-2.300 f.Kr.). I begyndelsen er der en nogenlunde ligelig fordeling mellem østers, blåmuslinger og hjertemuslinger, mens der i den senere del af perioden er meget få østers og en markant stigning i hjertemuslinger. Det peger på, at der er sket ændringer i fjordens miljø over tid, som har påvirket, hvilke muslinger der kunne indsamles.

Toppen af køkkenmøddingen ses som et sort bælte på tværs af vejtracéet. I den sorte kulturjord ses toppen ses ophobninger af skaller som hvide klatter.

Foto: Nordjyske Museer

Alt i alt tyder det på et rigt fjordmiljø med lavt vand og blød bund, hvor muslinger har været lette at indsamle i store mængder. Fundene viser også, at udnyttelsen af fjordens ressourcer har været systematisk og gentagen.

Selvom køkkenmøddingen indeholder enorme mængder skaller, er den bemærkelsesværdigt fattig på egentlige genstande. Der blev kun fundet spredt flintaffald, enkelte slagsten og få lerkarsskår m.m. Det indikerer, at pladsen især har været brugt til madlavning og måltider og ikke har været en boplads med mange andre aktiviteter.

Køkkenmøddinger er som tidligere nævnt ofte fredede fortidsminder. Det betyder, at de er beskyttet ved lov, og at udgravning kun sker i særlige tilfælde. I dette tilfælde grundet anlægsarbejde. Bevarelsen er vigtig, fordi køkkenmøddinger indeholder detaljerede spor af fortidens kost, sociale mønstre og udnyttelse af naturressourcer, som ikke findes andre steder. Hver udgravning bidrager hermed med vigtige oplysninger om fortiden.

Skallerne lå i sort kulturjord. Ofte blandt ildpåvirkede sten og flintaffald. Dyreknoget var ringe bevaret, så dem var der ganske få af.

Foto: Nordjyske Museer.

Dronefoto af udgravningen. Køkkenmøddingen ses som et gråligt bælte. Nederst på fotoet graver to arkæologer, mens der er spande med prøvemateriale spredt over udgravningen.

Foto: Nordjyske Museer

Fjorden som spisekammer

Da køkkenmøddingen ved Sindholt blev dannet mellem ca. 3000 og 2300 f.Kr., så landskabet helt anderledes ud end i dag. Området lå dengang på sydsiden af et mindre bakke- eller næs, der strakte sig som et næs ud i Mariager Fjord. Kystlinjen lå omkring 3-4 meter over det nuværende havniveau, og lokaliteten havde kort afstand til vandet. Fjorden fungerede som et naturligt spisekammer med stabile ressourcer.

Muslinger havde som ressource visse styrker. De krævede hverken dyrkning, indhegning eller avancerede redskaber. De kunne samles ved lavvande og udgjorde et stabilt supplement til kosten. Køkkenmøddingen er mindst 80 meter lang og omkring 10-11 meter bred. Det vidner om, at stedet har været brugt gennem mange generationer, og at muslinger har været en stor del af kosten for de mennesker, der boede her.

Sindholt var en lille fremskudt bakke eller næs, hvor vandet i stenalderen har været helt oppe ved køkkenmøddingen. Efter at vandstanden er faldet ligger fjorden nu ca. 800 m borte.

Kort: Nordjyske Museer

Mad over bål

I køkkenmøddingen fandt arkæologerne spor efter mindst fire ildsteder samt flere klynger af sten. Ildstederne varierer i størrelse og bevaringsgrad, men de viser tydeligt, at maden er blevet tilberedt på stedet. Der er flere forskellige måder at tilberede dem på, og hvordan de har spist dem, ved vi ikke. De kan være blevet dampet, kogt eller måske lagt direkte på varme sten, så de åbnede sig pga. varmen.

Et af ildstederne blev undersøgt særligt grundigt. Her er alle sten og al jord blevet indsamlet og soldet for at finde selv de mindste spor af aktiviteter omkring bålet. Resultaterne viste, at der ikke har været meget flinthugning eller andre håndværksaktiviteter i direkte tilknytning til ildstederne. Det tydeliggør, at stedet mere var et samlingspunkt for mad og måltider snarere end produktion.

Skallerne ligger nogle steder i tydelige horisonter, som fortæller, at køkkenmøddingen er blevet opbygget over lang tid. Måltiderne har derfor været gentaget igen og igen, og maden er blevet spist i fællesskab.

Et landskab i bevægelse

Udgravningen viste også, at området omkring køkkenmøddingen har været under konstant forandring. Mange af skallerne er stærkt nedbrudte, og flinten i lagene har en karakteristisk blåhvid patina. Den efterfølgende fundbearbejdning understøtter de arkæologiske observationer, da den viste, at naturlige processer som erosion og muligvis oversvømmelse har påvirket bevarelsen af skallerne og ildstederne.

Skaldyngerne er sandsynligvis delvist eroderet ned ad bakkeskråningen, og fjorden har langsomt påvirket og omformet pladsen. Arkæologer vurderer, at en del af skallerne ligger sekundært, dvs. er flyttet fra deres oprindelige placering, mens ildstederne sandsynligvis er anlagt på fundstedet og dermed primære. Denne kombination af stabile og foranderlige elementer giver et indtryk af et kystnært landskab, hvor mennesker konstant har tilpasset sig vandets bevægelser.

Køkkenmøddinger ved Mariager Fjord

Området omkring Mariager Fjord er særligt rigt på køkkenmøddinger. Langs fjordens kyster findes adskillige eksempler fra blandt andet jægerstenalderens ertebøllekultur (ca. 5.400-4.000 f.Kr. og bondestenalderen (ca. 4.000-1700 f.Kr.). Fjorden har hermed været en strategisk ressource for mennesker gennem årtusinder.

Ildsted under udgravning. Ildstedet ses som en bunke ildskørende sten og trækulsfarvet jord omgivet af hvide, meget nedbrudte skaller. Foto: Nordjyske Museer

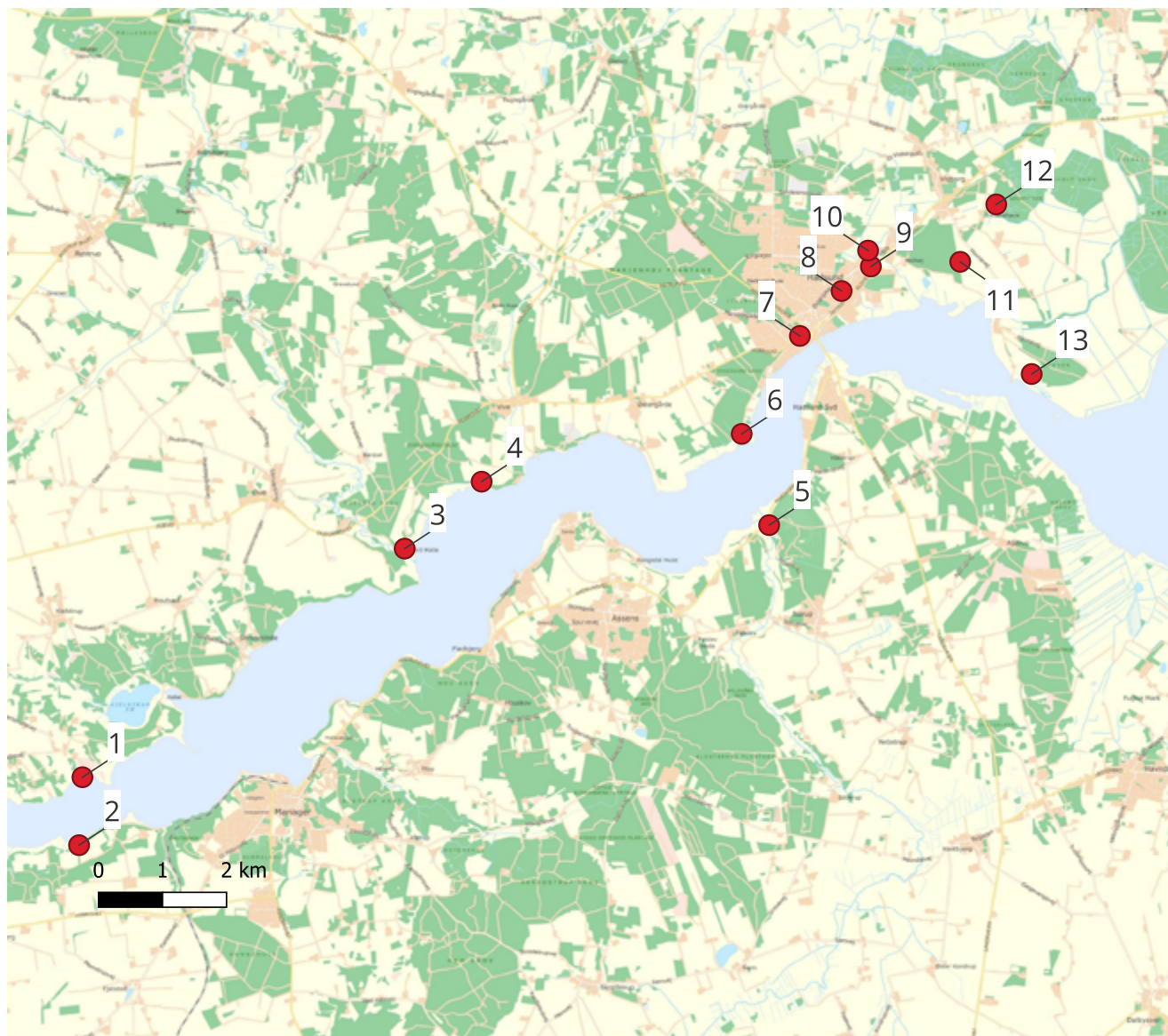

Størstedelen af flinten har en hvidlig patina. Der er kun ganske få egentlige flintgenstande, men der blev fundet en håndfuld flækker. En del flint, særlig omkring ildstederne, havde krakeleringer efter varmepåvirkning. Foto: Nordjyske Museer

Køkkenmøddinger giver hermed en indsigt i oldtidens kost og levemåde. Køkkenmøddinger er især kendt fra Danmark, hvor de er forholdsvis talrige og velbevarede sammenlignet med andre dele af Nordeuropa. Det gør Danmark særlig interessant set med arkæologiske øjne, når vi taler køkkenmøddinger.

muslinger ved stranden eller sætter en gryde over blusset, gentager man en praksis, der rækker tusinder af år tilbage. Muslinger er ikke blot en moderne delikatess, men en tidløs del af dansk madkultur, som er forankret i fjorden, fællesskabet og de måltider, der blev og stadig bliver delt.

Fundene ved Sindholt føjer et nyt og vigtigt kapitel til forståelsen af fjordens betydning. Når man i dag samler

Mariager Fjord er et af klassiske områder, hvor der har været mange af oldtidens køkkenmøddinger. Fx 1) Niversdal, 2) Marcilleborg, 3) Oue, 4) Vivebrogård, 5) Åmølle, 6) Thygeslund, 7) Hadsund Kro, 8) Soubakken, 9) Sindholt, 10) Sindholt Nord, 11) Visborg, 12) Bøsholt Kær og 13) Havnø. Kort: Nordjyske Museer

Magnus Gunnar Christensen, historiestuderende

Jomfru Ane Gade: Da Flammen blev tændt

På en gåtur gennem en af Aalborgs gamle gader fik Jørgen og Grete Steffensen i 1967 øje på noget, de fleste andre tilsyneladende overså. Den mørke og ikke så charmerende gade bestod af ældre og nedrivningsstruede bygninger, men Jørgen og Grete Steffensen så et stort potentiale i bygningerne.

Gaden hed Jomfru Ane Gade og husede både private boliger og virksomheder. Jørgen og Grete arbejdede begge i restaurationsbranchen og havde i nogen tid ventet på muligheden for at åbne deres egen beværtning. Det de så, var netop muligheden for selv at åbne et sted, og 5. maj 1967 slog diskoteket Gaslight dørene op.

Jørgen Steffensen ville egentlig have kaldt stedet Whisky-a-go-go, men navnet var taget. I stedet blev det Gaslight. Et navn, der både lød internationalt og pegede tilbage mod byens gamle gasgadelygter.

Dengang var Jomfru Ane Gade bare en gade i Aalborg med plads til en idé. Men det nye diskotek skulle blive startskuddet til noget, næppe mange havde forudset, nemlig en af Danmarks mest kendte fest-, forlystelses- og madgader.

*Grete og Jørgen Steffensen fotograferet i 1992.
Foto: Familien Steffensen*

*Gaslight og Jomfru Ane Gade fotograferet i perioden 1977-1982.
Foto: J. Brems, Aalborg Stadsarkiv*

Gaslight blev en enorm succes, og et års tid senere åbnede Steffensen-parret restaurationen Fyrtøjet i bygningen ved siden af. Det blev ligeledes en stor succes, og i 1971 åbnede de to endnu en beværtning. Denne gang hed stedet Faklen og var det sidste i Steffensens ildlinje.

Historien om Jomfru Ane Gade er ofte blevet fortalt som historien om Jørgen Steffensen. Men når Jørgen selv fortalte, dukkede Grete Steffensen frem som en vigtig medskabere af Gadens udtryk. Hun designede serveringspigernes dragter på Fyrtøjet og var med til at skabe de miljøer, som gjorde restauranterne til mere end bare lokaler med øl og musik.

I fortællingen om Gaden står Grete derfor ikke kun som Jørgens samarbejdspartner, men som en væsentlig aktør bag forretningsideen, og oftest er Grete blevet beskrevet som værende Jørgens vigtigste samarbejdspartner, men også hans største kritiker. Dragterne, indretningen og stemningen var en vigtig del af oplevelsen og konceptet. Gæsterne kom ikke kun for at drikke eller danse, men for at træde ind i et miljø og en stemning.

*Serveringspersonalet på Fyrtøjet var iklædt dragter, der matchede restaurantens stemning. Dragterne var designet af Grete Steffensen.
Foto: Ukendt fotograf, Aalborg Stadsarkiv, 1969*

Bodil "Buller" Poulsen, Gadens mor

Gaden blev ikke kun skabt af restauratører og ejere. Den blev også båret og grundlagt af de mennesker, der stod i døren eller bag baren, som holdt styr på menneskene og kendte nattelivet indefra.

En af dem var Bodil "Buller" Poulsen, der blev ansat på Fyrtøjet i 1969 efter en løs snak med Grete Steffensen – og med det samme tog imod jobtilbuddet.

Buller blev hurtigt en institution i sig selv. Efter et par år blev hun også tilknyttet Gaslight, hvor hendes rolle var altmuligkvinde, hvad det end indebar. Hun var inspektrice, stod for diverse arrangementer og var generelt en fast del af driften.

I løbet af sin tid på Gaslight fik hun et par boksehandsker af Jørgen Steffensen. Det skyldtes, at hun ikke var bange for at stille sig imellem, når der opstod slåskampe mellem berusede gæster, og hun havde også uddelt et par flade hist og her. Buller havde temperament og kunne især ikke udstå, når mænd behandlede kvinder dårligt. Over tid blev hun anset for at være både mor og en slags socialrådgiver i Jomfru Ane Gade, og hun hjalp både ansatte, alkoholikere, udsatte og mange flere.

På et tidspunkt i 1980'erne var Buller så aktiv i Gaden, at hun kunne lukke én bar om natten og gøre klar i en anden den efterfølgende formiddag. I Jørgen Steffensens erindringer dukker Bodil "Buller" Poulsen op som en af de personer, der holdt sammen på hverdagen i Gaden. Hun stod i døren, kendte miljøet og huskede, ifølge Steffensen, meget af det, han selv havde glemt.

Ansatte på familiens Steffensens tre steder, Faklen, Gaslight og Fyrtøjet i starten af 1970'erne. Bodil Buller Poulsen er markeret med orange.
Foto: Familien Steffensen

Bodil Buller Poulsen med boksehandsker.
Foto: Jomfru Ane Gade – Fra hjulspor til Gaden

Gaslights kendte logo kunne købes som plakater, klistermærker og muleposer.
Foto: Familien Steffensen

Fra værtshuse til festmaskine

Før Jomfru Ane Gade blev festens samlingspunkt, lå Aalborgs natteliv spredt ud over byen. Værtshuse, danserestauranter og smugkroer tog imod gæsterne, når de officielle steder lukkede. Det nye ved Jomfru Ane Gade var ikke, at aalborgenserne pludselig begyndte at feste.

Det nye var, at festen blev samlet ét sted. Da Gaslight, Fyrtøjet og Faklen først havde tændt flammen, begyndte nye unge restauratører at finde vej til Gaden.

En af dem var Steen Royberg. For ham begyndte Jomfru Ane Gade ikke som en karrierevej, men som et fritidsjob. Som 18-årig kørte han smørrebrød ud fra KK Smørrebrød, der lå tæt ved Gaslight. I 1976 spurgte Jørgen Steffensen, om han ikke ville arbejde for ham, og få år senere stod Steen Royberg som ung restauratør i

Gadens skiftende liv

Udskiftningen i Jomfru Ane Gade har altid været stor, og mange barer, diskoteker og restauranter er i tidens løb blevet erstattet af nye.

Jomfru Ane Gade nr. 23 har for eksempel været benyttet af **Gaslight**, **Jomfru Ane Teatret**, **Lime-light**, **Il Ristorante Fellini**, **GATE 23**, **Cox Orange**, **Kvisten**, **Hugo's Garage** og **El Mundo**, hvor de to sidstnævnte stadig holder til i dag.

En af de korteste levetider finder vi hos Jomfru Ane Closet, som åbnede i 1983. Med sit særegne design, hvor man sad på hvide toiletter og indtog maden, trak i snoren for at få betjening, og øllen blev serveret i tissepotter, skilte stedet sig markant ud. Stedet var kun i drift i tre måneder.

Unge mennesker sidder uden for Det Lille Apotek i Jomfru Ane Gade.
Fotograf: Jens Morten, Aalborg Stadsarkiv, 1975

Gaden. Steen var blot 24 år, da han overtog Gaslight i 1982 sammen med Jørgens søn, Torben.

Ifølge Steen Royberg var Gadens succes både fremsyn og en tilfældighed.

Jørgen Steffensen havde oplevet ny måde at skabe natteliv på ture til Sydeuropa. Jomfru Ane Gade var i begyndelsen stadig en blandet gade med trykkerier, småindustri og mange muligheder, men lidt efter lidt kom flere til og høstede frøene af den succes, Jørgen og Grete Steffensen havde skabt.

Steder åbnede til højre og venstre i Jomfru Ane Gade gennem slutningen af 70'erne og starten af 80'erne, og pludselig var Gaden et centralt mødested og festens midtpunkt i Aalborg.

Da Gaden kunne det hele

I begyndelsen var Jomfru Ane Gade ikke kun et sted, hvor man stod tæt ved baren. Gæsterne sad ved bordene, blev serviceret af tjenere og spiste i lokaler, hvor dragter, vintønder, mahogni og levende farver var en del af oplevelsen.

Beaujolais og byens største fester

Beaujolais Nouveau var måske ikke verdens bedste vin, Steen Royberg husker den ligefrem som "faktisk ikke særlig god", men i Jomfru Ane Gade blev den i 1980'erne til en begivenhed. Restauratørerne kørte mod Frankrig, hentede årets nye vin og skulle nå hjem i tide til fyldte restauranter i Aalborg, hvor den skulle serveres.

I dag forbindes Jomfru Ane Gade især med øl, natklubber og sene nattetimer, men i den første tid var der både restauranter, diskoteker, selskabslokaler og scener.

I 1970'erne og 80'erne, da Steen Royberg huserede i Jomfru Ane, var Gaden også dameaftener, pop før-aftener, soldater, kokkeelever og alkoholfri diskotek for konfirmander, der stod i lange køer for at "snuse til Gaden".

I takt med at Jomfru Ane Gade voksede, blev Gaden ikke kun et fænomen der tiltrak aalborgensere og nordjyder. Gæsterne kom fra hele Danmark og Norden,

enten fordi de i forvejen var i byen til en af Aalborgs mange konferencer og messer, eller fordi de ville opleve nattelivet i Jomfru Ane Gade.

Aalborg var blevet en by, der ikke blot tilbød et konferenceprogram og en god hotelovernatning, men også en by med en særlig aftenoplevelse, hvor Jomfru Ane Gade var scenen for de uofficielle møder.

Da madgaden døde

Når man i dag taler om, at madgaden forsvandt, er det værd at huske, hvor meget mad faktisk fyldte i begyndelsen. Hos Steffensen var maden ikke blot pynt på festen. Den var en del af forretningen. Fyrtøjet blev lavet om af gæsterne, fordi de ville spise, og Faklen havde både spisekort, selskaber og restaurantmiljø.

Ligesom de forskellige beværetninger i begyndelsen havde forskelligt udtryk, varemærker, designs og koncepter, havde restauranterne det også. Restaurant Jules Verne havde for eksempel skiftende menukort afhængigt af månederne, og hver måned repræsenterede et land, som menuen var inspireret af.

Det gjorde Gadens restauranter unikke, men da de langsomt forsvandt, forsvandt de kreative scener også.

Skiftet fra madgade med spisested til festgade med diskoteker handlede også om de høje omkostninger. At have en kok, køkkenpersonale og tjenere gjorde det dyrere at drive en restaurant frem for en bar, hvor man blot havde behov for en bartender. Huslejen steg, og gæsterne fandt nye steder at tage hen for at få noget at spise.

For Steen Royberg handlede skiftet fra mad til fest ikke kun om beslutninger taget i Jomfru Ane Gade. Det handler også om en bredere samfundsudvikling. Med tiden fik unge mennesker flere måder at mødes på, i takt med der kom flere caféer til byen, senere gjorde sociale medier deres indtog og hverdagslivet flyttede sig.

Bagsiden af festen

Selvom Gaden i efterhånden 60 år har været centrum for Aalborgensernes festlige aftener, har der siden begyndelsen været problemer med den bagside, der følger med. I Jørgen Steffensens scrapbøger ligger artikler om overfald, politi og kritik af nattelivet. Selvom mener han, at Jomfru Ane Gade ofte fik uretfærdig skældud, fordi den var byens tydeligste symbol på fest og dermed uretmæssigt blev kædet sammen med ting, der egentligt foregik andre steder.

Jomfru Ane Gade med restauranter og barer. Rendezvous til venstre og Dufy samt Caféen til højre.

Foto: Ukendt fotograf, Aalborg Stadsarkiv, 1985–1990

Steen Royberg husker 1980'ernes Gaden som et sted, hvor politiet og restauratørerne kendte hinanden, og hvor konflikter ofte blev håndteret lokalt. Hans erindring står i skarp kontrast til senere tiders fortællinger om videoovervågning, hårdere natteliv og større bekymring for narko og vold.

Jomfru Ane Gade blev den første fuldt videoovervågede gade i Danmark og har siden 1996, haft en nul-tolerance politik fra politiets side, hvad angår vold og besiddelse af narko. Samme år blev en restauratør i Gaden den første i Danmark til at udstyre sine 15 dørmænd med skudsikre veste.

Hvad nu med gaden, og hvorfor lige i Aalborg?

For Jørgen Steffensen skyldes det ikke Jomfru Ane Gade, men i høj grad Aalborg selv. Byen havde længe før Gaden opstod haft ry som Nordens Paris og var en by med værtshuse, musik, danserestauranter og smugkroer. Jomfru Ane Gade opstod, fordi Aalborg allerede havde et festpublikum, og den var blot rammen eller stedet, hvor det festglade publikum kunne udfolde sig.

Steen Royberg anser i dag ikke Jomfru Ane Gades rolle i festmiljøet som udspillet. Men han forestiller sig en anden fremtid med en gade, der er mindre ensidig, mere åben i dagtimerne og med flere steder, hvor man ikke kun drikker, men også spiser, spiller, taler og opholder sig.

Spørgsmålet er måske ikke, om Jomfru Ane Gade skal ligne sig selv. Det har den aldrig gjort. Den har altid forandret sig gennem nye koncepter, med nye diskoteker og steder og tilpasset sig gæsternes efterspørgsel og behov.

Måske er Gadens historie netop historien om at tilpasse sig, før festen flytter et andet sted hen.

EM 1992

Når Gaslight blev fyldt med gæster, måtte der skabes et sted at vente. Da Fyrtøjet blev en succes, opstod behovet for mere plads, flere lokaler og nye koncepter. Gaden blev bygget stykke for stykke, men hele tiden med blikket rettet mod næste mulighed. Men succesen skabte ikke kun nye forretninger. Den skabte også nye problemer. For hvad gør man, når en lille gade i Aalborg pludselig skal rumme en hel bys fest?

Da Danmark vandt EM i 1992, blev Jomfru Ane Gade så overfyldt med festglade roligans, at de opsatte fortovsafskærmninger blev presset ind af menneskemængden. Ifølge Steen Royberg blev EM-festen en af årsagerne til, at man senere måtte gennembryde en mur og skabe passagen ved Jomfru Ane Gade 14, for at sikre flugtveje for Gadens publikum.

Jomfru Ane Gade med restauranter og barer. Rendezvous til venstre og Dufy samt Caféen til højre.

Foto: Ukendt fotograf, Aalborg Stadsarkiv, 1985–1990

Vil du vide mere?

Læs:

- Jomfru Ane Gade: Fra hjulspor til "Gaden" af Henrik Fog og Harald Klitgaard, 2009